

M A S A R Y K O V A U N I V E R Z I T A
P e d a g o g i c k á f a k u l t a
Katedra sociální pedagogiky

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Nabídka volnočasových aktivit v Rousínově

Příprava divadelního představení souboru

D.A.V.A

Autor: Hana Křížová

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Gulová PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Hana Křížová

V Rousínově dne

Poděkování

OBSAH

Úvod.....	4
1. Obecné pojmové uvedení do problematiky	
1.1. Dítě a estetická výchova.....	5
1.2. Dítě a výtvarná výchova.....	7
1.3. Dítě a hudební výchova.....	8
1.4. Dítě a pohybová výchova.....	9
1.5. Dítě a dramatická výchova.....	10
1.6. Tradice.....	11
1.7. Dítě a volný čas.....	13
2. Nabídka volnočasových aktivit v Rousínově	
2.1. Stručná charakteristika města.....	15
2.2. Školní aktivity přesahující do volnočasových aktivit.....	16
2.3. Sportovní aktivity.....	20
2.4. Různorodé volnočasové organizace.....	21
3. Příprava projektu divadelního představení amatérského souboru.....	23
4. Závěr.....	33
5. Použitá literatura.....	34

Úvod

Na konci školního roku 2008/2009 vyslovilo několik mladých rodičů města Rousínova námitku ke stavu zájmových volnočasových aktivit určených dětem v rámci města. Rodiče shledávali tuto oblast jako nedostatkovou, někteří z nich uvažovali o přehlášení svého dítěte do brněnské školy.

Pověštinou se jednalo o mladé rodiče, kteří se přistěhovali do města z okolních vesnic, ale také z Brna. Město Rousínov zaznamenalo v minulých letech drobný nárůst obyvatelstva, kterému dopomohla výstavba nových bytových komplexů a vrcholící baby-boom.

Bydlím v Rousínově již 20 let, myslím si, že v posledních letech došlo ve městě k mnoha pozitivním vývojovým změnám v oblasti kritizované zmíněnými rodiči.

Ve své práci se proto v první části zabývám problematikou obecných charakteristik pojmů dítě a estetika, hudba, výtvarná, pohybová výchova, dramatická výchova, tradice a volný čas.

Tyto charakteristiky potom užívá k rozřídování nabídky volnočasových aktivit ve městě Rousínov. Třetí část se zabývá dokumentací přípravy divadelního představení souboru D.A.V.A.

1.1. Dítě - estetika, estetická výchova

Již v těle matky vnímá dítě vlivy, které na něho působí z vnějšího světa. Po narození jsou to zvuky, světlo, stín, barvy, vůně, teplo chlad, které se postupně učí vnímat a rozeznávat svými smysly. Kromě osvojení si uspokojování základních biologických potřeb pak odstartuje složitější a náročnější celoživotní proces, ve kterém poznáváme a přijímáme podněty, jejichž kvantita a kvalita ovlivňuje vývoj našeho vnímání, rozvoj mysli, paměti, pozornosti, soustředěnosti, řeči.

Postupem času začnou být na každého jedince kladeny stále větší nároky. Jedním z těchto nároků je i schopnost estetického vnímání a cítění, tedy schopnost zaujmout určité stanovisko k danému vlivu, který na nás působí. Oborem, který se touto problematikou zabývá, je estetika.

Estetika = (z řec. *aisthetikos* - vnímavost, cit pro krásu). Je filosofickou disciplínou. Předmětem jejího zkoumání je krásno a jeho působení na člověka. Jako samostatnou disciplínu estetiku vymezil až roku 1750 A. G. Baumgarten.

Estetikou v užším slova smyslu obvykle nazýváme vědní obor, který se zabývá uměním, teorií umění, uměleckým stylem a žánrem, v širším slova smyslu je potom vědou, která se zabývá krásou a to nejen v hudebním, výtvarném umění, ale třeba také ve sportu, práci.

Estetická výchova působí na citovou, rozumovou a mravní stránku psychiky člověka, přispívá k rozvoji vlastních estetických činností, rozvíjí schopnost vnímat umělecké dílo, prožitek reality, snaží se najít k objektu citový prožitek a hodnocení. ¹ „*Prožívání krásy podstatně přispívá k obohacení života, k překonání jeho monotomie, všednosti jednostranného soustředění na plnění každodenních povinností. Estetické city mohou člověka pobízet k dalšímu vyhledávání krásy, ale také k jejímu vytváření.*“

Estetická výchova pracuje se základními uměleckými díly. Jednotlivá problematika je přiměřena věku jedince – dítěte. Přisun informací by měl být nenásilný, přiměřený, aby podporoval přirozený rozvoj schopnosti reagovat na nové poznatky, které je možné upotřebit v nových životních situacích. Stavebními prvky je emocionální vedení, cílevědomá cesta, stanovená úkolová struktura a cíl. Nejprve jsou to drobné návyky, které mají význam pro správný tělesný rozvoj, smyslovou a motorickou činnost, schopnost hodnocení a především také vlastní zájmy. Neměli bychom rozvíjet pouze snahu o hodnocení, ale také pokusy o aktivní tvůrčí schopnosti dítěte.

¹ prof.PhDr. Jan Čáp, PSYCHOLOGIE výchovy a vyučování, UK Praha, 1993, str.53

Vůdčím prostředkem estetické výchovy je umění, které může být receptivní – poznávací a aktivní – jedinec sám vyvíjí uměleckou činnost a tvoří. Umění je chápáno jako univerzální jazyk lidstva. Umění boří hranice. Estetická výchova se k němu snaží najít cestu, vytvořit vztah, zaujmout postoj.

Důležitou součástí estetiky je prostředí - estetika v přírodě, ve společnosti, v pedagogice, ve škole a mimo školu, v práci, v mimopracovních činnostech. Estetiku můžeme podle prostředí rozdělit do různých forem, jako je školní forma, mimoškolní, rodinná forma.

Estetická výchova je součástí rozmanitých činností člověka, tedy velmi důležitou součástí výchovy jedince jako celku. Formuje osobnost jedince, pomáhá mu se socializací, spoluutváří postoj a vztah ke společnosti, upevňuje hodnotovou orientaci, formuje morální a etické postoje.

Vztah dítě a krása, dítě a umění se vyvíjí postupně a je celoživotním proměnlivým procesem. Rodiče by si měli uvědomit, že jsou to právě oni, kdo vedou první krůčky svého dítěte v této oblasti poznávání. V dalších etapách významně přebírá aktivitu školský systém, který má esteticko-výchovnou tematiku rozpracovanou ve svém vzdělávacím plánu. Schopnost pozorovat, hodnotit, tvořit, vytvářet, jednat, chovat se se rozvíjí v rámci různých předmětů. Systém také dává možnost nahlédnout na široký výběr zájmových aktivit - koníčků.

Schopnost hodnotit podnět z esteticko-výchovného hlediska si může do jisté míry osvojit každý z nás, protože nezávisí na výjimečném nadání. Lze ji však v člověku pěstovat cílevědomou výchovou.

Že se esteticko-výchovné prvky skutečně objevují na různých stupních vzdělání, dokládá všem známá věta paní učitelky, kterou snad slyšel každý z nás: “Děti, vždy maminku nejvíce potěší k Svátku Matek dáreček, který ji s láskou sami vyrobíme“.

Pohybovou stránku rozvíjí dítě v hodinách tělesné výchovy nebo baletu a tanci, výtvarné umění prostřednictvím pozorování maleb a vytváření svých vlastních kompozic, hudební citění, smysl pro rytmus a práci s hlasem v hudební výchově, zpěvu, hře na nástroj, divadelní prvky vzdělávací a hrané pomáhají rozvíjet představivost, schopnost uvolnit se a pracovat s dalšími prvky. Jazykovědné předměty rozvíjí schopnost pochopit, hodnotit a interpretovat text. A všechny tyto dílčí prvky potom formují celkový rozvoj osobnosti dítěte.

Na děti jsou v dnešní době kladeny v rámci estetické výchovy stále větší nároky. Přitom jsou v současné době předměty estetické výchovy na školách spíše exotickou záležitostí. Jak bylo již výše uvedeno, prvky estetické výchovy se objevují v jednotlivých školních předmětech, často však v příliš hektické-živelné podobě. K této skutečnosti dochází možná proto, že dnešní hektická doba, oproti teorii, omezuje v praxi lidské vnímání pouze na letmou diagnostiku formy a na hlubší vytvoření vztahu a zaujmutí postoje k obsahu a celku již nezbyvá čas.

1.2. Dítě a výtvarná výchova

² „Pod pojmem kultura v nejširším slova smyslu zahrnujeme vše, čím člověk v průběhu času obohatil stav daný přírodou. Výtvarná kultura je výroba nebo tvorba hmotných předmětů, jejichž estetické hodnoty lze bezprostředně vnímat smysly, především zrakem.“
Dalším smyslem v pořadí je hmat – např. v sochařství.

Rozsah pojmu výtvarná kultura je velmi široký s mnoha obory. Pod pojem výtvarné umění zahrnujeme malířství, architekturu, sochařství užité umění).

Obor, který se snaží výtvarnou kulturu a umění v rámci školní docházky poznávat, nazýváme výchovou výtvarnou. Vedle teoretického osvojování si zachovalých památek těchto oborů se zaměřuje na vyjádření vlastního stavu a zkušenosti jedince se světem pomocí malby, kresby, vytváření objektů, studie, aktu, experimentu, hry apod.

V rámci výtvarné výchovy se opět můžeme vyjadřovat jako vnímatel, tvůrce nebo interpret.

V dnešní době máme k dispozici nepřeberné množství prvků, pomůcek a nástrojů, které nám umožňují snad nekonečné množství vyjádření světa vně i uvnitř každého z nás. Výtvarná výchova je propojena s řadou dalších disciplín – hudební, taneční, psychologie, sociologie ad. Má své vlastní názvosloví i rozsáhlé dějinné zpracování.

Každý člověk má čas od času potřebu se nějakým způsobem výtvarně vyjadřovat. V případě škol a zájmových uskupení se nejčastěji pracuje na bázi projektových prací. Zpracovávají se velké tematické celky, které jsou rozděleny do užších okruhů. V rámci těchto okruhů se potom zpracovávají dílčí prvky.

Snahou je probudit v dítěti – žákovi radost a pocit svobody z výtvarného vyjádření.

² Dějiny výtvarné kultury, Bohumír Mráz, IDEA SERVIS, Praha, 2002, str.9

1.3. Dítě a hudba

Již v těhotenství vnímá ještě nenarozené dítě, uvnitř těla matky rytmus matčina srdce. Hudba – zvuky, tóny, rytmus nás provázejí celým životem. Hudba je součástí našeho každodenního života. Potkáváme ji na každém kroku. Zní z rádií, televize, walkmanů a mp3. Posloucháme ji v nákupních centrech, při filmu, seriálu, reklamě. Chodíme ji poslouchat do koncertních sálů a hudebních a tanečních divadel. Zpíváme si, když je nám veselo, když je nám smutno, když se bojíme.

Hudba je zkrátka nedílnou součástí každého z nás. Má svoji dlouholetou historii, periodizaci, vědy, které ji zkoumají – muzikologie, metody analýzy, systém vzdělávacích institucí (ZUŠ, konzervatoře, akademie). Plní řadu funkcí od umělecké přes socializační až po zábavnou a oddechovou.

Pokud bychom měli stručně nastínit rozdělení hudby, můžeme ji rozdělit do dvou oblastí a to na hudbu uměleckou (vážnou) a neuměleckou (obecně řečeno populární), kterou potom rozdělujeme na světový folklor, tradiční populární hudbu (operety, pochody, staré tance, dechovou hudbu a jiné žánry) a hudbu jazzu a rocku s jejich dalšími subžánry.

Hudební výchova je v poslední době na základních a středních školách často nedoceneným předmětem. Přitom má hudba v lidské historii nezastupitelné místo. Má velký význam v rámci tradic – mše, slavnosti, hodová zábava apod.

Hudební výchova je v rámci MŠ a ZŠ velice prospěšná. Napomáhá propojovat další činnosti v rámci tematických celků s literaturou, výtvarným uměním, pohybovou výchovou. Snahou hudební výchovy by nemělo být pouze memorování dějin hudby a bezobsažné znalosti hudebních klišé v notové osnově.

Dítě by mělo mít radost z hudby. Stejně jako u pohybu a kreslení by mělo získat pocit tvůrčí svobody a bezpečí, která by ho měla motivovat k prozkoumávání hudby, jejich zákonitostí a pravidel.

V hudební výchově záleží velice často na osobnosti a schopnosti pedagoga, který musí pracovat s faktem, že se v dnešních rodinách příliš nezpívá, že dítě přichází do hudební výchovy s jistým komplexem, odporem a předsudkem k vážné hudbě. Pedagog musí umět žáka vtáhnout, zaujmout a motivovat ho k hudební praxi. Dotyčný pedagog by se měl

orientovat nejen v hudbě artificiální, ale současně také v nejnovějších stylech hudby neartificiální.

Měl by se zajímat o to, co jeho žáci poslouchají, kombinovat tyto poznatky s učební látkou o historickém vývoji hudby, poukazovat na spojitosti a paralely mezi styly a žánry.

Děti a mládež jsou povětšinou pasivními posluchači hudby. Hudbu často přijímají jako automatický doplněk například k filmu nebo PC hře. Ke klasické (artificiální) mají často předsudky. Pokud jim však pedagog propojí symfonickou strukturu s hudební strukturou, která jim zní při hraní PC hry, začnou mít o pojem symfonického orchestru zájem a někdy začnou bořit i své předsudky vůči klasické hudbě vůbec.

1.4. Dítě a tanec

Dalším uměleckým prvkem je tanec a taneční výchova. Jejím cílem je osvojení si pohybových schopností. Stejně jako hudba, tanec často překračuje sociální hranice. Tanec je oborem velice širokým, významně zasahujícím do sociálního života ve všech částech světa. V ČR se vyučuje na ZUŠ, tanečních konzervatořích, taneční pedagogika například na brněnské JAMU. Existuje celá řada folklorních souborů, které se zabývají různými typy folklorních tanců. Stále vznikají nové kombinace a variace tanečních stylů a vznikají tak různorodá taneční uskupení.

Taneční obor spolu s výtvarným a hudebním prošly za dlouhou lidskou historii bohatým vývojem. Jsou trvalou součástí lidské kultury už od obřadních tanců a zpěvů, zobrazování zvířat tancem, zvukem a malbou na jeskynní zed'

Jak bylo uvedeno v předchozích tématech, všechny tyto obory mají obrovský význam i pro dnešního člověka. Kromě estetických a uměleckých funkcí mají také např. funkci sociální a zdravotní. Marketing pracuje se zábavní hudbou. Každá nová hudební vlna s sebou například v minulém století přinesla odlišný způsob a styl života. Hudba je využívána v rámci muzikoterapie. Kreslení slouží jako součást psychologie. Např. selftest pomáhá odhalovat prvky domácího násilí a týrání dětí, rozsáhlou funkci plní arteterapie, a tanec je součástí procvičování těla a jeho pohybu.

Společenské standartní a latinskoamerické tance plní nejen funkci pohybovou, sportovní, ale především také uměleckou, estetickou a společenskou. Přes další formu a to aerobního tance se dostáváme až k další velké pohybové oblasti a to do oblasti tělesné výchovy.

Tělesná výchova je v dnešní době velice podceňovaným předmětem a oborem. Přitom má právě v dnešní době, která poutá děti k videohram, počítačům a televizím velice důležitý a nezastupitelný význam.

Člověk je velice lenivý. Sám se většinou nedonutí k aktivnímu pohybu. Jedno nebo dvouhodinová lekce tělocviku týdně bývá pro dětské tělo, které se celý den hrbí na židli v lavici mnohdy větší zátěží než pomocí.

Tělesná výchova je však velice důležitá. Nejen, že by měla vést děti k potřebě aktivního pohybu, ale také k celkovému zdravému životnímu stylu. Kromě osvojení si jednotlivých herních pravidel fotbalu, hokeje, volejbalu basketbalu apod. by se měla u žáků rozvíjet schopnost týmové spolupráce, plnění různých sociálních rolí v rámci hry (kapitán, náhradníci, pedagog, rozhodčí), přijímat zodpovědnost za své zdraví i zdraví spoluhráčů – spolužáků a především dodržovat a respektovat „hru fair play“.

V souvislosti se stále se zmenšující tělesnou schopností u dětí je výuka tělesné výchovy složitější a diferencovanější po stránce výkonnosti každého dítěte. Pravidlem by mělo zůstat, že tělesná výchova by měla děti motivovat, nikoliv zastrašovat.

1.5. Dítě a dramatická výchova

³ „Dramatická výchova je pedagogickou disciplínou, která v procesu učení klade důraz na jednání a aktivitu, využívá přímého prožitku a vlastní zkušenosti v jednání, úzce souvisí s dramatickým uměním, neboť využívá jeho prostředků a postupů k splnění svých cílů, tzn. vychovat člověka tvořivého, vnímavého, citlivého, empatického, schopného kontaktu a slovní i mimoslovní komunikace, člověka, který se umí orientovat v běžných i méně běžných životních situacích a mezilidských vztazích, který se umí rozhodovat a jednat svobodně a zároveň odpovědně“.

Jedinec prozkoumává sebe, okolní svět vztahy a zákonitosti za pomoci hry, uměle vytvořených situací, za pomoci dramatických technik. Na konci tohoto procesu může a nemusí být výsledný produkt – představení.

³ Studie z teorie a metodiky výchovy I. Stanislav Střelec, Marie Pavlovská (et. Brno 2004), str. 103

Dramatická výchova by neměla být řazena na stejnou linii s hudbou, literaturou, pohybem a výtvarným uměním. V některých aspektech totiž oproti těmto oborům rozsah esteticky překračuje.

V této problematice nastává problém, jak vyložit pojem dramatická výchova. Existují nejméně dvě varianty.

O dramatické výchově můžeme hovořit v širokém a úzkém slova smyslu. Toto rozdělení vzniká na základě rozdílných pracovních procesů, které v té či oné kategorii uplatňujeme.

V případě dramatické, divadelní výchovy v úzkém slova smyslu je důležitá především cesta nikoliv cíl (představení).

Dramatická, divadelní výchova v širokém slova smyslu je vlastně divadelní představní hrané dětmi, studenty, je důležitá cesta primárně vedoucí k cíli.

Můžeme hovořit o dramatickém procesu (užší smysl), kdy se např. ve výuce využívají dramaticko-divadelní prvky k průzkumu a prožití tématu, prožití fiktivních životních situací ve školních podmínkách. V obráceném případě (širší smysl) hovoříme o inscenačním procesu, tedy o uměleckém zpracování námětu směřujícím primárně k představení.

1.6. Tradice, zvyky

Součástí kultury každého národa jsou tradice. Pojem „tradice“ pochází z latinského slova *traditio* – *tradere* (předávat). Významem tohoto pojmu je proces předávání zvyklostí a obyčejů z generace na generaci.

Tradici můžeme chápat jako nositelku určitých znaků, na základě kterých lze poznat konkrétní národ.

Má významnou socializační funkci. V dřívější podobě měla význam aktivního odpočinku lidí, kteří těžce pracovali. V rámci udržování tradic a zvyků se scházeli na úrovni rodiny, vesnice, města. Tradice s sebou nese společenské konvence. Tradice a zvyky jsou vlastně odkazem, tím nejlepším, nejprověřenějším, co naši předkové vymysleli, prožívali a zanechali.

Jsou velkým inspiračním zdrojem v umění i v denním životě. Mezi tradiční zvyky můžeme zařadit, křtiny, svatbu, pohřeb – jedná se o rodinné zvyky, Vánoce, Velikonoce jsou výroční zvyky církevního kalendáře.

Tradicemi, zvyky a obyčeji se zabývá mnoho vědních disciplín, především však etnografie.

Mnoho zvyků se uchovalo a dodržuje i v dnešní době. Některé jsou živé už jen v instalovaných expozicích muzeí a archivů. Národ ovšem nečerpá a neudržuje tradice pouze z předchozí doby. Nové tradice vznikají i v dnešní době.

V době globalizace však mnohdy nastává značné posunutí významu tradic a zvyků pouze ke konzumnímu radostnění. Význam a obsah jednotlivých zvyků je velice často zkeslený a stojící v pozadí. Zapůsobil to velký vliv západní kultury, který některé naše zvyky téměř vymazal.

Tradice a zvyky udržuje lidová kultura. Je tedy nutné pěstovat zájem o lidovou kulturu, o folklor i u mladé generace – a to v rámci rodiny, školy – HV, literatury, výtvarné výchovy, zpěvu a tance, hry na nástroj v ZUŠ, v různých folklorních souborech, hodových zábavách. Důležité je přivádět veřejnost k této činnosti co největší aktivitou v rámci jejich prožitku. Nenechat je pouze pasívními diváky.

Pronikání, přijímání a přetváření zvyků jiných národů do naší kultury může být obohacující. Neměly by však nahrazovat naše vlastní tradice, které nám zanechali naši předkové. Vždyť tradice jsou součástí národa. Pokud zaniknou tradice, zanikne možná i samotný národ.

1.7. Dítě a volný čas

V předchozích tématech jsme se zabývali několika oblastmi umění. Nyní bychom si měli objasnit pojem volný čas, který nám poskytne zastřešující časový prostor pro předešlé rozebírané typy výchov. Ty byly sice vyjmenovány většinou v rámci školy a školního vyučování. Stejně velkou měrou se však objevují ve volném čase a pedagogice volného času.

Volný čas můžeme charakterizovat jako opak nutné práce a povinnosti. Můžeme do něho zahrnout zábavu, odpočinek, zájmové činnosti, ale i dobrovolné vzdělávání. Pokud hovoříme o volném čase dětí a mládeže, nezahrneme do něho např. vyučování a aktivity s vyučováním související. Do volného času nepatří ani biologické činnosti zabezpečující existenci člověka, jako je například jídlo, spánek, hygiena a zdravotní péče.

⁴ „Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování“. Míra tohoto pedagogického ovlivňování (rádce a instruktor) je závislá na věku, vyspělosti dítěte, druhu aktivity a prostředí.

V rámci pedagogiky volného času dochází často k proměně vztahů mezi pedagogy a mladými lidmi, mezi mladými lidmi navzájem. Často se utváří na základě určitého řešeného společného problému. Tyto vztahy mají vřelejší a trvalejší charakter – dlouhodobý až celoživotní. Velice důležitým prvkem je mezigenerační vztah. I když jsou volnočasové aktivity obvykle vytvářeny dospělými, jsou do zodpovědných funkcí zapojeny také samotné děti, mládež.

Pedagogika volného času má výchovnou, zdravotní a sociální funkci.

Výchova ve volném čase probíhá nejčastěji formou zážitku a prožitku, ve kterých se rozvíjí socializační schopnost, sebepoznání, fyzické výkony, myšlenkové výkony.

Cílevědomou aktivitu určité skupiny lidí nazýváme zájmem. ⁵ „Zájmy souvisejí s celkovým zaměřením osobnosti a lze je charakterizovat jako relativně stálé snahy zabývat se předměty nebo činnostmi, které člověka upoutávají po stránce poznávací nebo citové. Zájmová činnost plní funkci výchovnou i vzdělávací. Rozvíjí celou osobnost, působí motivačně a socializačně, podporuje seberealizaci“.

Zájmy dělíme podle různých kritérií, např. aktivní a receptivní, podle času, společenské hodnoty a především obsahu – např. tělovýchovné, esteticko-výchovné.

⁴ Pávková, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5, str.15

⁵ Pávková, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5, str. 103

V rámci volného času působí na jedince tzv. činitelé vývoje – rodina, výchovné společenské instituce, jako je například školní družina, školní klub střediska pro volný čas dětí a mládeže, základní umělecká škola, domov mládeže a dětský domov, různé typy občanských sdružení, vrstevnická skupina v období adolescence (právě na základě společných zájmů, pozitivních i negativních). Na dítě a mladistvého působí ve velké míře také TV, rádio, internet a další sdělovací prostředky.

Obecné pojmové uvedení do problematiky estetiky, výtvarné, hudební, pohybové, dramatické výchovy, tradic a volného času se snaží podat základní vymezení obsahu těchto pojmů, které budou v následující části aplikovány na rozbor jednotlivých oblastí výchovných volnočasových aktivit v Rousínově.

2. Nabídka volnočasových aktivity v městě Rousínov

2.1. Rousínov

Dříve než se začneme zabývat konkrétní oblastí kultury a volnočasových zařízení v Rousínově, měli bychom si charakterizovat město z hlediska jeho zeměpisné polohy, nastínit jeho stručnou historii.

První zmínka o městě pochází z roku 1222. Rousínov byl městem královským. Později však o titul přišel a stal se městem poddanským. Vlastnil mnohá privilegia – např. vařit pivo. Bohatou historii ve městě měla i velká židovská obec (vlastní synagoga, židovský hřbitov, poslední uložení zemřelého proběhlo před 2 lety). Nad městskou částí Slavíkovice vyoral císař Josef II. brázdu – pojem „císařská brázda“ oblétl významně tehdejší šlechtický dvůr. Jako nejvýznamnějšího rodáka uvádí současné město pátera Františka Sušila – sběratele moravských lidových písní, který nasbíral přes 2000 písní a nápěvů z Moravy. Z jeho sbírky čerpalo mnoho hudebních skladatelů a tvůrců.

Město Rousínov se nachází 22 km jihovýchodně od Brna. V současné době má kolem 5000 obyvatel. Svoji výhodnou polohou v dopravním systému – s vlastním přivaděčem na dálnici, vlakovou stanicí, přestupním autobusovým terminálem, 20 minutovým dojezdem do centra Brna je v současné době lukrativním místem k bydlení pro mladé páry, rodiny místní i přistěhované z Brna.

V historii byla většina jeho obyvatel zaměstnána přímo ve městě (bohatá nábytkářská tradice – UP Závody zaměstnávaly přes 1000 zaměstnanců, Rostroj několik stovek zaměstnanců). Po uzavření obou továren nastal odliv zaměstnanců do okolních menších měst a vesnic, nejvíce potom do Brna. Město má všechny základní prvky logistiky. Pro svoji výhodnou polohu nezůstávalo a nezůstává pozadu v pokroku a změnách ve společenských stylech a životním trendu.

2.2. Školní aktivity přesahující do volnočasových aktivit

Základní škola Rousínov a Základní umělecká škola Františka Sušila Rousínov

Důležitým letopočtem je pro naši tematiku školní rok 2000/2001. Od tohoto roku můžeme podle záznamů kronik jednotlivých škol a institucí dojít k poznatku, že se počet a aktivita volnočasových aktivit ve městě zvyšuje.

Za jedny z nejdůležitějších činitelů, které podporují volnočasové aktivity přímo a nepřímo můžeme považovat Základní školu Rousínov a Základní uměleckou školu Františka Sušila Rousínov. Bylo by dobré zmínit ještě Mateřskou školu Rousínov – její aktivity se sice nevztahují zcela k našemu tématu, ale v rámci svých výchovně-vzdělávacích aktivit jsou důležitou součástí pro zvyšování a diferenciaci zájmů u dětí předškolního věku. Po nástupu na základní školu mají potom tyto děti snazší rozhodování při výběru zájmových kroužků a zájmových organizací.

Jak již bylo řečeno, důležitou úlohu hraje v rámci volného času i základní a základní umělecká škola.

Aktivity základní školy v Rousínově se neomezují pouze na obsah jednotlivých vyučovaných předmětů, schválených v ŠVP Školním vzdělávacím programu – TY MY JÁ NOVÁ škola aneb Škola pro dobrý život. Uvedme alespoň literární exkurze, každoroční týdenní kurz nesoucí název MOTÝL, pobyty v zahraniční a další.

Mezi významné volnočasové aktivity zaštitěné školou patří dvacetileté působení Dětského pěveckého sboru Slaviček, který působí pod vedení Mgr. Zdeňky Trněné. Sdružuje žáky ze všech ročníků základní školy. Zaměřuje se především na zpěv lidových a umělých písní. Interpretuje spíše jednodušší a univerzálnější repertoár písní, který vyhovuje z hlediska různorodému obsazení souboru. Slaviček se podílí na veřejných akcích školy a akcích pořádaných jinými institucemi. V průměru ho navštěvuje 20 dětí. Cílem tohoto souboru je nejen pěstování vztahu k různým písňovým stylům a žánrům, ale také objevování nových sociálních vazeb – při spolupráci s jinými tělesy, zvláště pak SPS Sušil, tedy s osobami dospělými. Děti se učí spolupracovat, tolerovat druhé spolužáky, podporovat je v případě

pomalejšího procesu nácvičku písne a v neposlední řadě získávají zkušenosti s projevem trémy, kterou postupně odbourávají.

Prvky divadla kombinuje s prvky dramatické výchovy další soubor, který působí v rámci základní školy - Divadelní soubor ZŠ Rousínov, působící pod vedením Mgr. Michaely Kyjovské. Soubor působil 8 roků jako dramatický kroužek. Vznikl z aktivit, které uplatňovaly prvky dramatické výchovy přímo při vyučování. P. uč Michaela Kyjovská se o tuto problematiku aktivně zajímá a uplatňuje ji ve výuce. Postupem času toto zaměření vyprodukovalo samostatný soubor, který se začal zabývat i jednoduššími literárními útvary, které už neužívá pouze v rámci výuky, ale také pro cílenou formu divadelního představení hraného pro diváky. Jednoduché známé dětské hry byly postupem času zaměněny za autorské projekty – např. Chrošchorop. Zatím s posledním autorským představením slavil soubor ve školním roce 2008/2009 velký úspěch na soutěžní přehlídce dětského divadla, což dokladuje loňský postup do celostátního kola přehlídky s autorským představením „Budící“, které napsala přímo vedoucí souboru Mgr. Michaela Kyjovská. Soubor zkouší jedenkrát týdně 2h v prostorách školy. Počet členů souboru se mění. V současné době ho navštěvuje asi 15 dětí ve věku 3 – 8. třídy ZŠ.

Většina škol pořádá v plesové sezóně ples školy. Rousínovská základní škola je jednou z mála, která má dlouholetou tradici úvodního předtančení slavnostní polonézy žáky 9. tříd. Tato tradice funguje ve škole již 15 let a setkává se s velkým kladným ohlasem jak u žáků, tak i u rodičů a veřejnosti. Její příprava sice probíhá pod záštitou základní školy, ale nácvik a příprava se uskutečňuje mimo výchovně-vzdělávací plán. Pokud se na ni podíváme z hlediska výchovně vzdělávacího, nejedná se pouze o aktivitu typově uměleckou. Žáci 9. třídy, kteří v dalším roce mění instituci svého studia, místo – tedy město studia mají jedinečnou možnost projít kurzem, který je dokáže mnohdy prvotně vybavit po několika stránkách. V prvé řadě je samozřejmě hudební výchova – cit pro hudbu, rytmus, frázování. Potom je to samozřejmě pohybová výchova – rytmus, krokování, dodržování formace, správné držení těla při tanci i mimo něj. Nedílnou součástí jsou i základní poznatky o etiketě – postavení muže a ženy při společenských příležitostech, mluva, a v neposlední řadě také trénink psychické stránky osoby. Mnozí z tanečníků předvádí své hudebně-taneční umění poprvé před téměř 300 členným davem rodičů a známých. Velký důraz je ze strany vedoucích kladen také na prohlubování sociálních vztahů mezi tanečníky – na propojování a upevňování těchto vztahů, boření rozdílů mezi nimi – ať už po stránce finančního zajištění, tak případného postavení mimo kolektiv.

Poslední aktivitou, kterou je v rámci aktivit prostupujících do volného času v rámci ZŠ Rousínov důležité zmínit, je pořádání tradiční školní akademie. Řada škol pořádá podobný typ produkce již řadu let. Akademie základní školy Rousínov se však v mnohém odlišuje. První ročník tohoto projektu se uskutečnil v roce 2001. Celkem tři roky hledal tento projekt svoji koncepci. Výsledkem je představení, do kterého se zapojí kompletně celá škola. Každý jednotlivý ročník akademie má své specifické téma, do kterého se potom koncipují jednotlivé součásti – výstupy. Dbáno je na obsahovou stránku a na estetický potenciál výstupu. Žáci od 1. do 9. třídy se tak v různém rozsahu učí v rámci nácviku pracovat po stránce tvůrčí – náměty, scénáře; praktické – nácvik jednotlivých výstupů, kolektivní – příprava technického zázemí (scéna, světla, konečná podoba programu). Stěžejní část přípravy se odehrává ve volném čase, po skončení vyučování. Pedagogové fungují v rámci tohoto projektu jako konzultanti. Mnohdy se po stránce technické přiučují od svých žáků. Cílem celého projektu je nejen předvést, co nejlepší představení, ale především také stmelit vztahy mezi pedagogy a žáky, resp. mezi všemi zúčastněnými osobami. Snahou všech zúčastněných je pracovat efektivně pro zdárný výsledek. Žáci přejímají, dělí se rovným dílem o míru zodpovědnosti za finální výsledek. Projekt akademie je jedním z prvků, prostřednictvím kterého se pedagogové a žáci mohou vzájemně poznat v zcela v jiných situacích.

Právě první ročník školní akademie je jedním z prvků, které inspirovaly obnovu několika již ryze volnočasových aktivit v Rousínově.

Velkou samostatnou kapitolu potom tvoří samozřejmě také školní družina, kterou škola zřizuje v rozsahu tří oddělení. Obsahová složka činnosti družiny se od školního roku 2008/2009 řídí podle Školního vzdělávacího programu TY-MY-JÁ-NOVÁ ŠKOLA aneb škola pro dobrý život.

Opustíme-li aktivity základní školy, měli bychom se nyní přesunout k aktivitám Základní umělecké školy Františka Sušila Rousínov. Její důležitost pro volnočasové aktivity je nezastupitelná.

Zřizovatelem ZUŠ je Město Rousínov. Škola ve městě působí již od 1.září 1951. Její historie je velice bohatá. Tento fakt dokládají rozsáhlé zápisy a fotografická dokumentace, která je obsažena celkem ve třech svazcích školní kroniky. Za dobu svého působení měnila škola několikrát svůj institucionální název i složení oborů. V posledních 10 letech se na této škole vyučuje ve třech oborech – hudebním, tanečním a výtvarném. Vyučovanými nástroji v hudebním oboru jsou klavíry, keyboardy, zobcové flétny, příčné flétny, kytary, housle.

V rámci hudebního se pak samozřejmě vyučuje zpěv a komorní zpěv. Škola má také Velký pěvecký sbor, který navštěvuje 38 žáků.

Z přímých aktivit školy je vhodné zmínit velice dobře zpracovanou koncertní sezónu, která nabízí širokou škálu koncertů různého tematického zaměření. Zmíníme zde však jen jednu aktivitu, kterou je již třetím rokem celoškolský projekt, na kterém se podílí všechny oddělení. V roce 2009 a byla tématem tohoto projektu Zvířata. Celá škola se v průběhu roku změnila prostřednictvím výtvarných prací žáků v ZOO. Celý projekt vyvrcholil velkým koncertem, na kterém se podílela i zoologická zahrada ve Vyškově. Během koncertu byla otevírána fiktivní zoo Františka Sušila. Část žactva se prostřednictvím hudebních skladbiček proměnila v návštěvníky zoo, některá ztvárňovala přímo zvířátka. Dva z pedagogů potom provázeli večer jako noví ošetřovatelé. Tento typ projektu byl velice kladně hodnocen jak vystupujícími žáky, tak publikem.

Velký význam základní umělecké školy tkví v podpoře několika souborů, které v ní nachází útočiště ať už po stránce materiální (poskytnutí zkušeben pro zkoušky, nebo zaštit'ující – samostatná vystoupení, nebo vystoupení v rámci školy).

V prostorách školy pravidelně zkouší Malé hudební družení, Smyčcový ansámbl, cimbálové muzika. K těmto sdružením je vhodné připomenout také smíšené pěvecké sbory Sušil a Danielis. Oba byly založeny z popudu bývalých žáků a kantorů ZŠ Rousínov. I když sdružují ve svých řadách výhradně dospělé členy, pořádají ročně ve městě i mimo něj několik koncertů, které děti a mladiství mohou navštívit. Návštěvy koncertů a divadelních představení jsou také důležitou součástí volného času dětí a mládeže.

V rámci výtvarného oboru potom fungují dvě skupiny keramické dílny, kterou navštěvují zdatní absolventi tohoto oboru na ZUŠ a zájemci o keramickou dílnu.

Souborem – aktivitou, kterou je v rámci ZŠ a ZUŠ Rousínov nutné zmínit je soubor, který obě tyto instituce spojuje. Tímto souborem je D.A.V.A – Divadelní a výtvarný ansámbl. Tomu volnočasovému sdružení bude věnován samostatný prostor ve třetí části této práce.

V závěru lze tedy konstatovat, že vyjmenováním některých činností, které se pravidelně uskutečňují v rámci ZŠ a ZUŠ je zcela patrné, že činnost obou školských zařízení tvoří dobrý základ pro rozmanitost volného času pro děti, mládež i dospělé.

2.3. Sportovní aktivity ve městě

V rámci města nalézáme hned několik sportovních organizací. Za ty nejvýznamnější můžeme považovat TJ Framoz Rousínov, TJ Spartak Slavíkovice, TJ Sokol Rousínovec a Sokol Vážany.

Dva z jmenovaných se specializují ve velké míře na fotbal. Věnují se nejen soutěžním týmům, ale také výchově mladých žákovských a dorosteneckých fotbalistů.

Tj. Spartak Slavíkovice se věnuje významnou měrou také gymnastickému cvičení.

V rámci těchto organizací se nachází také skupinky pingpongových, tenisových, florbalových zájmových klubů, které jsou určeny jak pro mládež, tak pro dospělé.

Zájmové aerobní cvičení a gymnastiku podporuje mimo svoji výuku tělesné výchovy také ZŠ Rousínov, která pro tyto zájmové aktivity poskytuje svoji tělocvičnu.

Všechny tři výše uvedené organizace jsou po celou dobu svého fungování významným stěžejním pilířem kultury ve městě. Nejen, že se specializují na tělovýchovnou problematiku, ale jsou také významnými nositeli a ochraňovateli zvyků a tradic.

TJ Framoz Rousínov podporuje a zaštiťuje značnou část aktivit města se sportovní tematikou, pořádá dětské dny. TJ Spartak Slavíkovice se každoročně zasluhuje o oživování dlouholeté tradice krojovaných hodů, stavění máje, hodového průvodu, hodové zábavy a kácení máje.

V posledních letech se k této tématice připojil i Sokol Vážany, který oživil již dlouho neprovedenou tradici stavění máje za pomoci žebříků. Přinesl tak do hodové tematiky opět staronový zajímavý technický prvek tradice.

Hodová tematika se objevuje také v nejstarší části Rousínovci. Sportovní instituce sdružují nadšence, kteří mají rádi nejen sport, ale také své město. Za pomoci dobrovolníků bylo v posledních letech zrekonstruováno několik dětských hřišť a sportovních ploch, které nyní slouží dětem k trávení volného času.

Sportovní kluby se nacházejí také v městských částech Kroužek, Vítovice. Dlouholetou tradici má také vodáctví – Kačeny.

Sportovní organizace jsou v rámci Rousínova plnohodnotným partnerem k organizacím zaměřujícím se na primárně na kulturu a umění.

2.3 Organizace s různorodým zaměřením

Mezi těmito organizacemi můžeme ve městě najít např. *Český svaz ochránců přírody*. Mezi nejvýznamnější aktivity tohoto sdružení patří jarní vítání ptactva, které se uskutečňuje každoročně. Děti se vydávají se s svými rodiči do přírody, kde vnímají zpěvy ptactva, vnímají strukturu okolních lesů, které obklopují Rousínov.

Mezi dalšími je to dětská klubovna *Motýlek*, tři skupiny dobrovolných hasičů. Dlouholetou tradici má ve městě klub *Modelářů*, který se zaměřuje na výrobu modelů letadel typu „větroň“. Klub nejen, že se věnuje výrobě těchto modelů, ale účastní se řady národních a mezinárodních soutěží. Za svoji práci získávají tvůrci řadu soutěžních ocenění.

V roce 2006 vznikl pod záštitou Katolického vzdělávacího spolku Svornost *Klub maminek Pohádka*. Jeho specializací je organizace volného času maminek s malými dětmi, ale navštěvují ho pravidelně také děti různých věkových kategorií.

Předmětem činnosti tohoto spolku je společná hra, podpora rozvoje komunikace mezi maminkami, mezi maminkami a dětmi, mezi dětmi vzájemně. Klub se tematicky zaměřuje na výtvarnou tvorbu, hudební a jazykovou výchovu. Struktura klubu se proměňuje s přicházejícími a odcházejícími maminkami.

Během fungování klubu se aktivity Pohádky rozrostly i do veřejného života. Vedoucí klubu uspořádali veřejný lampiónový průvod, třetím rokem spolupřádají slavnostní rozsvícení vánočního stromu na náměstí.

K Pohádce a jejímu tematickému zaměření se nedávno připojil další nový projekt v oblasti volného času městského života. V letošním roce (2009) se uskutečnilo založení sítě *center volného času*, které se specializuje na mládež ve věku od 12 do 18 let. Projekt vznikl za pomoci Jihomoravského kraje. Za cíl si klade umožnit smysluplné trávení volného času mládeže.

Protože jsou od sebe jednotlivé městské části poměrně vzdáleny, je klubovna tohoto centra umístěna v každé této části.

Každá z těchto kluboven je tvořena několika zónami, ve které probíhá řízené i neřízené trávení volnočasových aktivit, prvním prvkem je čajovna – pro povídání a seznamování (komunikace, relaxace). Další součástí je herní zóna, která je zaměřena

především na deskové hry. Tvůrčí zóna slouží zájemcům, kteří si chtějí vytvořit vlastní rukodělné výrobky. Nechybí také místnost pro ekologickou výchovu, tematika třídění odpadů.

Otevření těchto center je velice důležitým prvkem v síti aktivit volného času mládeže. V historii se ve městě takový typ zařízení nikdy neobjevil a jeho absence byla dlouhou dobu kritizována. Posláním těchto kluboven totiž není pouze hra a relaxace. Plní také důležitou socializační funkci, funkci výchovnou i vzdělávací. Návštěvníci centra mají možnost poznat nové přátele a známé. Za asistence odborných pracovníků si tak mohou vyzkoušet rozmanité aktivity.

Provoz těchto center je prozatím zkušební. Funguje pouze každý všední den od 16 do 19h. Časem by však jejich činnost měla být rozšířena.

V předchozích textech jsme zmiňovali sdružení a jejich aktivity, které v jejich rámci mohou zájemci vykonávat. Zbývá nám tedy doplnit činnost Kulturního střediska města. Nedílnou součástí volného času jsou i návštěvy koncertů, divadel a výstav. Kromě zmíněné samostatné aktivity škol zajišťuje aktivity divadla, koncertů, výstav také odbor školství a kultury.

V jeho vlastnictví je multifunkční středisko vybavené velkým sálem divadelním, přísálím, malým sálem. Celý prostor poskytuje možnost konání plesů, plnohodnotných divadelních představení, koncertních projektů.

Odbor kultury tento prostor půjčuje domácím organizacím (ZŠ, ZUŠ, pěvecké sbory a DAVA) zdarma pro nekomerční účely, sám potom koncipuje program různorodých kulturních akcí, které pořádá. Jedná se především o zájezdová divadelní představení pro dospělého diváka, pohádkové opusy pro děti. Na jevišti se také objevují rozmanité koncerty vážné hudby instrumentální, vokálně-instrumentální, hudby klasického typu, jazzu a populáru.

Součástí tohoto kulturního zařízení je také městská knihovna, která funguje ve městě již od roku 1910. V současné době nabízí základní literaturu pro dětského i dospělého čtenáře. V rámci roku vyhlašuje pro děti několik soutěží a literárních besed. Své pobočky má také v jednotlivých městských částech.

3. Praktická část - příprava projektu Královna Sněhu v rámci souboru D.A.V.A – Divadelní a výtvarný ansámbl působící pod záštitou ZUŠ a ZŠ Rousínov.

Tento soubor působí v roce 2009/2010 ve městě již 10 let. Vznikal již v roce 1999, kdy se několik žáků pokoušelo hrát divadlo pro spolužáky z 1. stupně ZŠ. Prvním představením se stala Sněhurka a sedm trpaslíků. Během následujících let se tato skupinka amatérských divadelníků s názvem **Divadelní spolek** ujala každoročního příchodu Mikuláše a čertů, v rámci prvních tří ročníků již dříve zmíněných akademií ZŠ se podílela na jejich utváření.

V roce 2004 potom soubor pod svým novým názvem D.A.V.A – Divadelní a výtvarný ansámbl uvedl první samostatnou premiéru, kterou se stalo muzikálové zpracování pohádkového motivu Sněhurka a sedm trpaslíků, tentokrát pod názvem Sněhurka a 7+1 trpaslík. Zatím posledním představením, které soubor uvedl je muzikál Královna Sněhu, který měl premiéru v listopadu 2009.

Soubor má několik specifík – zaměřuje se na uvádění vlastních muzikálových přepracování známých pohádkových motivů. Je složen z amatérských herců, kterými jsou současní, bývalí žáci ZŠ a ZUŠ Rousínov, současní pedagogové ZŠ a ZUŠ Rousínov. Věkové rozpětí členské základny souboru je 8-57 let.

Oproti Divadelnímu souboru působícímu v rámci ZŠ Rousínov se specializuje přímo na divadelní představení jako primární cíl. Prvky dramatické výchovy jsou proto v průběhu přípravy spíše ve skryté formě. V roce 2009/2010 se proměnilo osazenstvo souboru, větší část herců jsou žáci základní školy. V tomto věkově různorodém kolektivu vznikají velice specifické druhy vztahů. Pokud se v pedagogice hovoří o partnerském vztahu mezi pedagogem a žákem, je zde tento vztah možná nejužší – i když se nejedná o výuku, jsou v souboru jak žáci, tak jejich učitelé.

Musí se naučit vzájemné toleranci, podpoře. Osvojují si základy divadelní praxe, divadelních procesů a chodu souboru. Věkově mladší členové se učí pracovat a plnit úkoly ve stejné rovině, jako jejich starší herečtí kolegové. Ti jsou naopak přítomností mladších motivováni k sebezdokonalování. Jednotlivé skupinky se tak neustále ovlivňují. Mnohdy se jednotlivé sociální role vzájemně zaměňují, protože všichni účastníci tohoto projektu působí v této sféře amatérsky.

Největší náročnost je potom kladena na vedoucího souboru – režiséra, který musí být kromě výborné přípravy inscenační vybaven také širokou zásobou pedagogických a

motivačních prvků. Musí zvládat přechody mezi statuty jednotlivých členů. Musí respektovat, že se v souboru nachází členové různých věkových kategorií, že jsou to členové, kteří se mimo soubor nachází v jiných sociálních rolích – jsou nejen dětmi a dospělými, ale také učiteli a žáky. Konečným cílem je v rámci tohoto souboru samozřejmě výsledné dílo. Z pedagogického hlediska však nacházíme řadu skrytých socializačních momentů. Herci se seznamují, hledají své místo v kolektivu, utvářejí vztahové vazby. Soubor navíc dává prostor i méně nadaným dětem, jejichž integrace je však z počátku velice složitá – pokud nestíhají tempo přípravy. Podporuje však ve všech zúčastněných schopnost vzájemně spolupracovat, pomáhat si. Rozvíjí trpělivost i vzájemnou toleranci. Nedílnou součástí je komunikace, rozvíjení představivosti, uvolňování projevu a schopnost vyjadřovat svůj názor. Soubor D.A.V.A je tedy tvůrčí dílnou nejen po stránce divadelní, ale také osobnostní.

V následující části se text zaměřuje na průběh celé přípravy představení Královna Sněhu. Žánrově se jedná o muzikál s celkovou délkou 1h 10 minut hracího času. Měla jsem možnost se aktivně spolupodílet na této přípravě a zaznamenávat jednotlivé fáze přípravy.

Výběr divadelní hry

Soubor D.A.V.A se specializuje na uvádění svých vlastních muzikálových přepisů známých pohádek. Tyto přepisy jsou koncipovány tak, aby se v rámci hereckého obsazení uplatnili jak dospělí, tak mladiství a dětští herci. Tvorba nového divadelního titulu trvá většinou půl roku a bezprostředně na ni navazuje první přípravná část. Pro letošní premiéru byl zvolen titul Královna Sněhu. Inspiruje se motivem pohádky Sněhová Královna od H. Ch. Andersena, ale motivicky ho jinak zpracovává.

První přípravná část

Po zvolení titulu, který se bude inscenovat, začne vedoucí souboru-režisér připravovat režijní koncepci, návrh kostýmů a scény, choreografii – pokud ji představení vyžaduje. Tato fáze je neméně časově náročná, než fáze samotného nácvičku. Probíhá také výběr adeptů na jednotlivé postavy. Soubor má své dlouhodobější členy, ale přijímá také nové. Ti většinou přichází z pěveckých sborů a Divadelního souboru ZŠ (viz kapitola 2). První přípravná část probíhala v září.

Prostory pro konání zkoušek a představení

Zkoušky souboru probíhají v zapůjčeném koncertním sále ZUŠ Františka Sušila Rousínov. Sál je vybaven pódium, které je velikostně podobné pódium v kulturním centru Záložna. Důležitým požadavkem je samozřejmě přítomnost klavíru. Hlavní a generální zkoušky, premiéra a představení se konají ve Velkém sále Záložny určeném pro 200 sedících diváků, který souboru zapůjčuje bezplatně město Rousínov.

Prostory pro zkoušení se zajišťují se čtvrtletním předstihem. Žádost o poskytnutí prostor pro zkoušky byla předložena pedagogické radě ZUŠ v červnu 2009. Prostory pro uskutečnění představení se zablokovávají s dvouměsíčním předstihem. Předběžně se tedy domlouvá harmonogram termínů hlavních, generálních zkoušek a představení.

Zahajovací zkouška

Zahajovací zkouška byla svolána svolána dne 25. září 2009. V tu chvíli je již známo přesné obsazení představení, termíny konání představení, režijní koncepce a návrhy scény a kostýmů.

Soubor se poprvé setkává v kompletním obsazení. Přítomni jsou jak herci, tak inscenační tým souboru a technická výpomoc. Zahajovací zkouška se koná v místě aranžovacích zkoušek – tedy v sále ZUŠ.

Prvním bodem programu je seznámení všech zúčastněných. Každý člen se představí jménem a příjmením a přidá stručnou charakteristiku týkající se činnosti v rámci souboru. Pokud se jednotlivec stal členem souboru teprve v daném projektu, představuje se jako nováček – je vybidnut, aby charakterizoval svůj vztah k hudbě a divadlu.

Novým členům činila tato aktivita zpočátku drobné zábrany, především z hlediska formy i obsahu svého projevu. Kolečko představování proto začínali členové, kteří působí v souboru delší dobu. Udali tak určitý návod, jak se představit a drobnými vtípkami uvolnili úvodní napjatou atmosféru. Jako poslední se představuje vedoucí – režisér projektu, který zároveň otevírá druhé kolečko, které se tematicky vztahuje již na danou divadelní hru.

Seznámení se s vybraným titulem

Protože se soubor zaměřuje na interpretaci hudebních prepisů známých pohádek, začíná rozbor každé hry debatou členů nad obsahem hry z hlediska dojmů, které v sobě mají jednotliví členové již zažité.

Z debaty vyplynulo, že si každý z přítomných příslušný pohádkový titul pamatuje jinak. V průběhu této debaty se začínal formovat jistý obraz pohádky, který byl skupinou přijat jako obecný. Jednotlivé věkové kategorie preferovaly a vyzdvihovaly různé části a atributy pohádky. Pro každého bylo důležité něco jiného. Do debaty byly nenásilnou formou vtaženi všichni členové.

Tato úvodní činnost tedy podporuje rozvoj komunikačních ale i argumentačních schopností jedince.

Po této úvodní debatě následuje výklad režiséra a jeho režijní koncepce. Vysvětluje obsah a děj celého díla, představuje jednotlivé členy souboru již jménem postav, které budou ztvárňovat.

Během této činnosti docházelo k opětovné debatě nad charaktery postav, vztahy apod. Mladší a noví členové v této fázi pouze pasivně poslouchali. Přijímali mnoho nových poznatků, které museli nejprve zpracovat a roztřídit.

Následuje rozdání klavírního výtahu, vysvětlení jeho struktury, způsob, jakým se s ním pracuje. Přístupuje se k prvnímu čtení celého představení, při kterém jsou již jednotlivé role interpretovány jedinci – prozatím jen v recitačním projevu. Režisér rozdává první poznámky k výslovnosti, intonaci řeči, tempo-rytmu řeči, který bude vycházet z hudby.

V poslední části zkoušky proběhla domluva výroby kostýmů a výroby scény, potvrzení harmonogramu termínů a jednotlivých etap přípravy.

Herci byli poučeni o bezpečnosti práce, o chování a jednání během přípravy a uskutečnění představení, způsobu ošacení při zkouškách. Apelováno bylo také na dostatečné zásobení jednotlivce jídlem, pitím a vhodným oblečením.

Výroba kostýmů a scény

Návrh a výroba kostýmů je svěřena dámské krejčovce, která se souborem sympatizuje a připravuje pro něho ošacení bez finanční úplaty již řadu let. Jednotliví členové se na přípravě kostýmů podílí výpomocí s hledáním látek, sháněním starého oblečení po rodičích a prarodičích, které je možno rozstříhat a přešít na určitou část kostýmu.

Návrh scény je vyhotoven již předem režisérem představení. Výtvarná část souboru pracuje s pevnými kartonovými krabicemi, které souboru zdarma věnují firmy působící ve městě. Tento materiál umožňuje vytvořit prakticky jakýkoliv tvar a velikost, je finančně nenáročný a vzhledem ke své hmotnosti také značně bezpečný. Výroby scény se účastní jak herci, tak dobrovolníci z řad 8. a 9. tříd ZŠ. Dozor nad celým procesem má pedagog výtvarné výchovy ZŠ.

Stěžejní část výroby scény byla kladena spíše na starší žáky, protože mnohdy vyžadovala velkou dávku trpělivosti, prostorové představivosti, schopnosti prakticky a levně splnit technický požadavek scénického prvku kladeného režisérem. Jeho návrh scény nebyl definitivní. Probíhala neustálá debata nad konečnou podobou scény, její barvou, stylem,

funkčností, detaily. Závěrem můžeme shrnout, že v této fázi přípravy byly rozvíjeny schopnosti a dovednosti uplatňované v rámci výtvarné výchovy. Výroba kostýmů a scény začínala souběžně s hereckou a pěveckou přípravou herců.

Korepetice a choreografický nácvik – (1. – 3. týden v říjnu 2009)

Korepetice – nácvik zpěvních partů s klavírem. Tyto zkoušky probíhají podle náročnosti partů v rozsahu od 14 do 21 dní v individuálně domluveném časovém harmonogramu, který je rozdělen podle rozsahu jednotlivých pěveckých partů.

V prvním týdnu se nacvičuje zpěv pouze za doprovodu klavíru. Členové souboru chodí na tento nácvik jednotlivě v rozsahu 1-2 hodin. Dostávají základní hlasovou přípravu vedenou pedagogem ZUŠ – zaměřují se na základní poznatky o dýchání, volném tvoření tónu, výslovnosti. Jedná se pouze o základní uvedení do problematiky kultivace hlasového projevu, protože proces hlasové výuky je procesem dlouhodobým. Během práce s klavírem se jedinec seznamuje také s notovým zápisem, členěním klavírního výtahu, názvoslovím, rozčleněním divadelní hry – v tomto případě na dějství, scény a obrazy. Cílem tedy je, aby se jedinec uvolnil, byl schopen se volně hlasově projevovat a orientovat se v základní struktuře notových a textových materiálů.

Ve druhém týdnu je klavírní doprovod vyměněn za halfplayback – hudební orchestrální podklad. Čím dříve jednatel a především dítě začíná s halfplaybackem pracovat, tím lépe. Musí se naučit, že hudební podklad, který ho bude během představení doprovázet, má jisté metrum, které jedinec musí respektovat. Zvukový záznam na něho totiž, na rozdíl od korepetitora, nepočká zvolněním tempa, ani ho tempově nedoběhne. V momentě, kdy si jedinec osvojí schopnost zpívat svůj part s halfplaybackem, dochází také k nácviku přeskokování textu, při kterém se musí ihned zorientovat a začít zpívat další část.

Výše uvedené předpokládá, že se jednotlivý herci svůj part během 14 dnů naučí z paměti.

V posledním týdnu dochází k seznámení pěveckého herce s technickým ovládním mikroportu, a následný nácvik dikce přes toto zařízení. Cílem je, aby si jedinec osvojil způsob správného tvoření slov a frází přes mikroport. Od skutečné mluvy se totiž musí naučit pregnantně vyslovovat a především doslovovat koncovky, zvyknout si, že jeho hlas je prostřednictvím aparatury několikanásobně zesílen. Učí se také mlčet, aby nenarušoval další

vývoj představení, pokud v některých částech partu pouze mlčí. V dalších částech přípravy se z technických důvodů zvuková aparatura pro zkoušení nepoužívá.

Když jsou pěvecké party jednotlivců i sboru nacvičené, začínají si všichni osvojovat poznatky, které směřují ke správnému chování jedince na jevišti. Cvičí se volný pohyb, chůze, základní taneční prvky, tanec - mazurka. Důležitou součástí je také pohybová improvizace, při které si herci zkouší pohybové vyjádření např. poletujícího listí. Taneční zkoušky jsou prvním společným fungováním jednotlivců na společném jevišti.

Aranžovací zkoušky – (4. týden v říjnu – 2. týden v listopadu 2009)

Na první třítydenní cyklus navazuje druhý, který se zaměřuje na aranžování jednotlivých výstupů a scén představení. Příprava je rozvržena od výstupů jednotlivce, přes dvojice, čtveřice až po ansámblové scény. Tyto nácviky probíhají samostatně i ve skupinách. Jednotlivec se během nich uvolní. Skutečnost, že se neustále projevuje před režisérem a choreografkou bere jako samozřejmou. Opadá tak nervozita, strach z vlastního projevu. Konfrontuje své pojetí postavy s představou inscenátora. V této části dochází k náročnému procesu najetí vhodné cesty pro dětského herce. Je důležité, aby nebyla ubita jeho dětská přirozenost projevu. Volí se vhodná gesta, mimika tváře, pohyby rukou a celého těla. Práce v souboru, který je složen z amatérských herců různého věku je náročnější. U některých může režisér hovořit v abstraktních obratech, u jiných musí dbát na doslovné konkrétní vyjádření. Vše se musí odehrávat zábavnou a optimistickou formou. Herci musí být dostatečně motivováni a emocionálně podporováni.

Kompletovací zkoušky – (3. listopadový týden 2009)

Do této fáze zkoušel soubor rozdělen do jednotlivých skupin, ve kterých nacvičoval aranžmá. Kompletovací zkoušky jsou nejnáročnějším bodem nácviku, protože se při nich spojují jednotlivé části představení do celku. Jednotlivci se tak poprvé odkrývá celý příběh. Uvědomuje si, v které části příběhu figuruje, jaká je jeho skutečná úloha v představení. Prozatím byl na zkouškách pouze aktivní. Nyní zjišťuje, že plocha představení je větší. Musí být trpělivý a čekat, kdy na jeho výstup přijde řada. V této fázi jsou důležité dva poznatky. Velký důraz je kladen na schopnost režiséra- pedagoga kolektiv opět stmelit dohromady. Projevují se jednotlivé osobnosti a temperamenty mladých herců. Někteří mohou závidět větší

roli druhému. Je tedy na pedagogy-režiséry, jak celou situaci vyřeší. Je nutné vysvětlit, že se jedná o kolektivní práci, při které jsou důležití všichni zúčastnění. Pokud se mu to podaří, je celý soubor na konci této etapy v přátelské atmosféře a připraven ke kostýmovým, hlavním a generálním zkouškám. Pokud se mu to však nepodaří, je soubor nekonzistentní, dochází k „ponorkovému“ stavu a celé představení se může dostat do krizové situace, kdy se velice těžko dozkouší u podobných souborů k premiéře.

Kostýmová zkouška, zkouška scény a světelná zkouška

Kostýmová zkouška patří k nejoblíbenějším aktivitám v rámci nácvičku. Je pro ni charakteristické, že jednu skupinku poposunu blíže k uvolněnému hereckému projevu, je jim důležitou pomůckou, která je zbavuje strachu z projevu, druhou skupinku zase mírně svazuje a je třeba, aby se s kostýmem sžila. Kostýmová zkouška probíhá dva dny před zkouškou hlavní, aby se případné kostýmové nedostatky stihly opravit. Zkouška probíhá již v divadelním sále. Paralelně s kostýmovou zkouškou probíhá instalace kulisy a úprava světelného zázemí.

Závěrečná inscenační fáze před premiérou – (4. týden v listopadu)

První hlavní zkouška

V poslední inscenační fázi nabírá tempo přípravy na své rychlosti i velikosti obsahu. Během první hlavní zkoušky se herci seznamují se samotným divadelním prostorem, ve kterém se představení bude hrát. Jsou poučeni o chování a bezpečnosti práce v tomto prostoru. První hlavní zkouška je hrána bez kostýmů. Zkouší se však již s konečnou zvukovou aparaturou, osvětlením a scénou. Toto je nový poznatek, kteří se musí herci naučit skrytě vnímat. Během jejich výkonu se totiž kolem nich uskutečňuje spousta doprovodných podmětů, které je zpočátku velice ruší. Musí se soustředit na zpěv, hereckou akci, pracovat s rekvizitou, kulisou, která se kolem nich mnohdy mechanicky pohybuje, změnou světla. Naučí se dívat skrze světlo. Na tuto seznamovací fázi je nutné vyhradit si větší časovou plochu. Bez rozdílu věkové kategorie jsou amatérští herci zpočátku divadelním prostředím fascinováni. Teprve během druhé hlavní zkoušky jim všechny výše popsané prvky přijdou normální a věnují jim jen nutnou dávku své pozornosti.

Druhá hlavní zkouška

Následuje po první hlavní zkoušce. Všechny součásti představení – ozvučení, kulisy, rekvizity, kostýmy a samozřejmě herci jsou kompletní. Celé představení se prochází od začátku do konce. Problémové části jsou opakovány.

Pro všechny zúčastněné herce, především pro dětské, dochází k poslední významné změně ve stylu práce. Od druhé hlavní zkoušky jsou již zodpovědní za svoji připravenost na výstup. Musí si sami hlídat příchody na zkoušky, vybavení na zkoušku (jídlo a pití), kostýmy, chování a jednání během představení, orientaci v představení.

Období od technické zkoušky až po premiéru je pro všechny zúčastněné náročné jako po psychické a fyzické stránce, tak po stránce časové. Zkoušky probíhají ve večerních hodinách, aby se jich mohl zúčastnit celý soubor. Inscenační tým tak doplňuje skupinka rodičů dětských herců, kteří dohlíží na to, aby mělo jejich dítě dostatek tekutin a jídla. Spolupomáhají při hlídání dětí během čekání na výstup. S pedagogy ZŠ je domluveno, že mají brát v ohled momentální vyčerpání dítěte mimo vyučování, nikdo z pedagogů však během uskutečnění několika divadelních projektů nezaznamenal zhoršení kvality příprav dítěte na výuku.

I když je toto období velice náročné, řada z členů souboru přichází na zkoušky se značným předstihem, užívá si divadelního prostředí. Kolektiv je v této fázi stmelen takřka do rodinného kruhu. Mezi herci vznikají nová přátelství a vztahy, silná citová vazba. Před generální zkouškou by měli mít všichni osvojeni všechny součásti představení. Otevírá se jim nyní prostor pro prožití daného díla, ve značné míře se projevují esteticko-výchovné prvky. Herci vnímají představení jak z pohledu aktivního činitele, tak pasivního diváka.

Generální zkouška

Nástup na generální zkoušku je 2h před jejím začátkem. Herci jsou poprvé líčeni. Jsou doplňovány poslední chybějící části kostýmů nebo prvky scény. Pro mladé amatérské herce je důležité, aby příprava představení gradovala až do premiéry. Je nutné stále aktivně tvořit. Generální zkouška je v rámci souboru D.A.V.A již předpremiérou. V hledišti se shromáždí v průměru na dvě desítky rodičů. V průběhu generální zkoušky herecký tým odehraje představení nejlépe bez zastavení, samostatně. Po skončení probíhá závěrečné zhodnocení,

vyzdvižení kladů a zmínění odstranitelných nedostatků. Kolektiv herců si vymýšlí během přípravy „bojový pokřik“, který slouží k vyburcování energie a k utužení sounáležitosti všech členů souboru.

Premiéra a představení

Po finálním přípravném týdnu následuje sled 6 představení. Nejprve je hra uvedena třikrát pro ZŠ Rousínov v dopoledních hodinách. Následuje veřejná premiéra, repríza, a derniera. Příprava na představení trvá 1,5 hodiny. Herci si sami kontrolují svůj kostým, kontroluje se scéna, její bezpečnost, probíhá líčení herců, společný pokřik.

I v rámci premiéry a představení získávají členové souboru důležité praktické poznatky, na které jsou upozorňovány již během závěrečné inscenační fáze. Důležitou součástí je totiž také osvojení si základních společenských návyků, jako je například pozdravení, přijetí ruky od starší osoby, její stisk, převzetí kytice nebo dárku, poděkování, rozloučení, chování během společné slavnostní večeře po závěrečném představení.

Během dvouměsíčního harmonogramu se vybraní jednotlivci naučí základům procesu přípravy divadelního představení. Rozšiřují své dovednosti v oblasti hudby – zpěvu, pohybu, tance, výtvarné přípravy. Navazují nové sociální vztahy a interakce. Osvojují si základy slušného chování ve společnosti.

4. Závěr

Na základě výše uvedeného textu je v závěru možné konstatovat, že město Rousínov nabízí celou řadu volnočasových aktivit, jejichž využití poskytuje široké uspokojení různorodých zájmů obyvatel všech věkových kategorií.

Je však pouze na nich, aby si cestu k těmto aktivitám našli. Dobrovolné, neziskové a zájmové útvary totiž nemohou vynakládat velké finanční prostředky na svoji propagaci. Město Rousínov se nachází v blízkosti Brna. Společnost města Rousínova je tedy reklamou masívně lákána na trávení volného času v blízké metropoli.

I když jsou jednotlivé aktivity ve městě nabízeny a propagovány prostřednictvím škol, městského zpravodaje, webových stránek, je důležité, aby také rodiče pro své děti aktivně vyhledávali nabídku vhodných volnočasových aktivit.

Ve třetí části se práce zabývala detailněji prací souboru D.A.V.A. Bylo by vhodné doplnit, že tento soubor navázal na bohatou ochotnickou tradici, která však byla po dobu 15 let přerušena. Aktivita tohoto souboru nabízí nejen vhodný prostor pro trávení volného času, ale výsledky těchto setkání se stávají každoročně společenskou událostí.

Počet, výsledky a dlouhodobá práce jednotlivých organizací ukazují, že život ve volném čase města je rozmanitý a velice aktivní.

5. Literatura a zdroje

Pávková, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

Spousta, Vladimír et. al. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1275-7.

Valenta, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. ISBN 978-80-247-1865-1.

Čáp, Jan *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Universita Karlova, 1993. ISBN 80-7066-534-3.

Němec, Jiří. *Od prožívání k požitkářství*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-4006-9.

Střelec, Stanislav. *Studie z teorie a metodiky výchovy I*. Brno: Katedra pedagogiky Pedagogické fakulty MU v Brně, 2004. 155.s. ISBN 80-86633-21-7.

Mráz, Bohumír. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: IDEA SERVIS, 2002. ISBN 80-85970-39-2.

Jaroslav Řezáč. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, edice pedagogické literatury, 1998. ISBN 80-85931-48-6.

Eva Machková. *Metodika dramatické výchovy. Zásobník dramatických her a improvizací*. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2007. ISBN 978-901660-9-0.

Palzerová Eva. *Pohybová příprava jako součást dramatické výchovy*. Praha: IPOS ARTAMA, 1995. ISBN 80-7068-068-7

Kurková, Libuše. *Dětská tvořivost v hudbě a pohybu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. 80-85883-47-3.

Schnierer, Miloš. *Dějiny hudby*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 80-86928-19-5.

Hájek, Bedřich, Hofbauer, Zdeněk, Pávková, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008 ISBN: 978-80-7367-473-1.

